

SECTION: PSYCHOLOGICAL AND SOCIAL REHABILITATION.

SEKCJA: REHABILITACJA PSYCHOLOGICZNA I SPOŁECZNA.

How to cite: Yurchenko, L. & Gontarenko, L. (2023). Botanical research and monitoring of rare plant species in Ukraine: methods and results. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 260-263). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Challenges of psychological and social rehabilitation of the population of Ukraine and ways to overcome them

Виклики психологічної і соціальної реабілітації населення України та шляхи їхнього подолання

Любов Юрченко¹, Людмила Гонтаренко²

¹доктор філософських наук, професор, доцент кафедри соціальних та гуманітарних дисциплін
Національного університету цивільного захисту України, Україна

²кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціальних та гуманітарних дисциплін
Національного університету цивільного захисту України

Accepted: November 28, 2023 | **Published:** December 10, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The **goals** of the study are to analyze the current social and psychological state of the population of Ukraine; characteristics of the constituent components of the proposed psychological and social rehabilitation and challenges regarding their implementation. **Methodologically**, the work is based on testimonies and assessments of accomplices of real events, data from preliminary monitoring of the results and consequences of the impact on the affected citizens. The obtained **results** prove that solving the problems of psychological and social rehabilitation of the population affected by the war in Ukraine is a complex and chronologically permanent task for many years.

Keywords: social, psychological state, rehabilitation, dislocation, stress disorder.

Вступ

В сучасних умовах України, що переживає складний період трансформацій та соціальних змін, питання психологічної та соціальної реабілітації населення стають надзвичайно актуальними. В умовах загострення соціальних проблем, економічної нестабільності, викликів пандемії та повномасштабного вторгнення РФ, важливо розглядати не лише фізичне, але й психологічне благополуччя громадян (Герасименко, Скрипніков, & Ісаков, 2023). Війна в Україні має глибокий вплив на психологічний і соціальний стан її населення (Гавловський, 2019, Семігіна, 2020). Поза фізичними деструктивними наслідками та втратами людських життів, воєнні дії призвели до комплексу проблем у сфері психічного здоров'я та суттєвих дисфункцій соціальних структур і систем підтримки (Петухова, Заушнікова, & Каськов, 2023, с.125). Незважаючи на високу актуальність та терміновість подій, систематизовані, чітко визначені та науково обґрунтовані положення щодо реабілітації населення, постраждалого внаслідок подій, визначаються обмеженнями у науковій соціально-психологічній площині (Тернопільська & Бакуліна, 2020; Walker, 2013). У зв'язку з цим, постає необхідність інтегрованих зусиль щодо ретельного дослідження феномену психологічної та соціальної реабілітації населення, постраждалого від війни в Україні.

Результати дослідження

Досліджуючи психологічний і соціальний вплив війни та поточні ініціативи з реабілітації, перш за все, підкреслюємо важливість міждисциплінарного підходу до лікування та реінтеграції.

Загальний аналіз сучасного соціального та психологічного стану населення України зумовлює дефініцію наступних наслідків війни:

- психологічна травма - насильство та нестабільність: призводять до низки проблем психічного здоров'я, включаючи посттравматичний стресовий розлад, депресію та тривогу;
- переміщення та соціальна дислокація: конфлікт призвів до переміщення багатьох людей і сімей, що призвело до втрати житла, громад і мереж соціальної підтримки;
- втрата близьких: призводить до глибокого горя, складних процесів трауру та потреби у підтримці після втрати;
- соціальна фрагментація: підірвані соціальна згуртованість та довіра між сусідами.

Усвідомлюючи багатогранні виклики, з якими стикаються постраждалі, комплексна психологічна та соціальна реабілітації можуть включати:

- розширення доступу до послуг з питань психічного здоров'я, включаючи консультування, терапію та психіатричну допомогу, щоб задовольнити психологічні потреби постраждалих;
- створення ініціативи щодо відновлення соціальних зв'язків і мереж підтримки, сприяння згуртованості та стійкості громад;
- програми реабілітації мають включати принципи допомоги з урахуванням травм, гарантування підтримки;
- освіта та обізнаність мають на меті зменшити стигматизацію, пов'язану з проблемами психічного здоров'я, заохочення людей шукати допомоги;
- реінтеграції переміщених осіб громади мають важливе значення для відновлення соціальних структур і сприяння соціальній реабілітації.

Ці виклики включають обмеження ресурсів, труднощі надання послуг у зонах конфлікту та триваючу небезпеку для життя у багатьох регіонах. Вирішення цих проблем є життєво важливим для забезпечення комплексної відповіді на потреби постраждалих осіб і громад (Goleman, 2021; Панок, 2022; Нікітчук, & Федун, 2022).

Щодо дефіциту ресурсів. Ефективний розподіл фінансових та людських ресурсів є завданням, що вимагає постійних зусиль, особливо в контексті країни, яка зазнає впливу тривалого конфлікту.

Недостатність коштів і персоналу ускладнює належне укомплектування та фінансування служб психічного здоров'я, громадських програм і мереж підтримки. У результаті певні райони або групи населення мають обмежений доступ до реабілітаційних послуг. Надання реабілітаційних послуг у зонах активного конфлікту становить значні матеріально-технічні проблеми та проблеми безпеки. Ці зони часто недоступні з міркувань безпеки, а присутність медичних працівників та психологів може бути обмеженою. Нестабільність у цих регіонах може порушити надання послуг. Потреба в психічному здоров'ї та соціальній підтримці часто найбільша в цих уражених конфліктом районах.

Така незахищеність не тільки обмежує можливості надання послуг, але й посилює психологічний стрес постраждалого населення. Люди, які живуть у цих районах, часто стикаються з постійними загрозами, насильством і вимушеним переміщенням, що ще більше ускладнює їх відновлення та реінтеграцію.

Стигматизація навколо проблем психічного здоров'я та травм, пережитих під час конфлікту, можуть стримувати людей від звернення за допомогою. Зменшення стигматизації та підвищення обізнаності про важливість психологічної та соціальної реабілітації є важливими, але складними завданнями. Культурні норми, традиції та ставлення суспільства можуть перешкоджати дієвості та ефективності даного процесу. Це зумовлює необхідність проведення постійних кампаній з підвищення обізнаності громадськості та освітніх зусиль (Чернецька та ін., 2023, с. 766). Відсутність вичерпних даних та надійних результатів досліджень щодо психологічного та соціального впливу війни в Україні породжує ще одну важливу проблему. Без достовірної та своєчасної інформації стає складною ефективна адаптація зусиль з реабілітації. Збір даних, дослідження та моніторинг мають вирішальне значення для розуміння мінливих потреб постраждалого населення а також оцінки впливу ініціатив з реабілітації на людину.

Висновки

Можна зробити висновок, що вирішення завдань психологічної та соціальної реабілітації населення, постраждалого від війни в Україні, є складним та тривалим процесом, що розгортається впродовж багатьох років. Ці виклики, що включають обмеження ресурсів, труднощі в зонах конфлікту, постійну незахищеність, стигматизацію та недостатність моніторингових даних, підсилюють необхідність постійної рішучості, запровадження інновацій та співпраці між державними установами, неурядовими організаціями та міжнародним співтовариством. Визнаючи ці виклики та вирішуючи їх, можливо краще забезпечити цілісну та комплексну відповідь на потреби постраждалих осіб та громад.

У майбутньому соціальний працівник має продовжувати зосереджуватися на дестигматизації проблем психічного здоров'я, а державні органи України інвестувати в довгострокові програми реабілітації та збирати дані для інформування про втручання, що ґрунтуються на доказах. Перспективи подальших досліджень вбачаються у дослідженні відбудови соціальних структур, що сприятиме згуртованості постраждалого населення та відновлення відчуття причетності до загальної мети.

Література

Гавловський, О. Д. (2019). Організація фізичної та психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції (АТО) в Україні. *Вісник проблем біології і медицини*, 2(1), 275–279, http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpbm_2019_2%281%29__62

Герасименко, Л.О., Скрипніков А.М., Ісаков Р.І. (2023). Реакція на важкий стрес та розлади адаптації. *Посттравматичний стресовий розлад*. Київ: ВСВ «Медицина». <https://core.ac.uk/download/pdf/200102348.pdf>

Нікітчук, У. І., & Федун, В. П. (2022). Операціоналізація поняття «психоемоційне благополуччя особистості». *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*, (3), 20–25. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2022.3.4>

Панок, В. Г. (2022). Діяльність психологічної служби та Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи в умовах війни: результати, проблеми, пріоритети. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4(2), 1–8. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4205>

Петухова, І., Заушнікова, М., & Каськов, І. (2023). Психологічне благополуччя особистості в умовах війни. *Вісник Національного університету оборони України*, 73(3), 124-129. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-73-3-124-129>

Семигіна, Т. (2020). *Сучасна соціальна робота*. Київ: Акад. пр., соц. відносин і туризму. ISBN 978-617-7874-20-0

Тернопільська В. І., & Бакуліна О. С. (2020). Актуальні питання соціальної політики в Україні. Східна Європа: економіка, бізнес та управління, 24, 191-194. <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/123456789/4281/1/Ternopilska.pdf>

Чернецька, Ю., Оніпченко, О., & Оніпченко, П. (2023). Соціально-реабілітаційна діяльність: теорія, досвід, перспективи. *Вісник науки та освіти*, (9 (15)), 757-770. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-9\(15\)-757-771](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-9(15)-757-771)

Goleman, D. (2021). *Inteligencia Emocional (Emotional Intelligence Spanish Edition)*. Reverte, Editorial S.A. http://www.cutonala.udg.mx/sites/default/files/adjuntos/inteligencia_emocional_daniel_goleman.pdf

Walker, P. (2013). *Complex PTSD: From surviving to thriving : a guide and map for recovering from childhood trauma*. https://pete-walker.com/complex_ptsd_book.html